



KENTSEL AÇIK ALANLARDA DÖNÜŞÜMLÜ ETKİNLİK YARATICILIĞI CREATIVITY ALTERNATE ACTIVITY IN URBAN OPEN AREAS

Elif BAYRAMOĞLU*

Yasemin CINDIK AKINCI**

Öz

Kentler insanların yaşamlarını çerçeveleyen en önemli fiziki yapılarıdır. Son yıllarda teknolojik gelişmelere bağlı olarak artan nüfus yapısı ile kentler daha sıkışık hale gelmiştir. Bu şekilde zaman içerisinde yıpranarak zarar görmeye başlamışlardır. Özellikle insanları boş zamanlarını geçirebilecekleri kentsel açık alanlar kentin sıkışık ve yoğun yapısı arasında nefes alamaz hale gelmiştir. Bu sebeple kentlerde insanların alternatif kullanımına yönelik yeni planlama yaklaşımlarına yer verilmiştir. Kentsel açık alanların tek bir etkinlik doğrultusunda tasarlanması kullanıcı için uygun olmamaya başlamıştır. Çünkü özellikle kent insanının yoğun olarak kullandığı meydanlarında ekolojik, ekonomik, sosyal, estetik ve daha bir çok fırsatları sunma olanağı vardır. Tam bu noktada mekân kavramı yeniden anlam kazanarak toplumun istek ve ihtiyaçlarına yönelik olarak zaman içerisinde yeni bir boyut kazanmıştır. Dönüşümlü yaklaşımlar toplumun ihtiyacına yönelik olarak kentsel açık boşlukların kullanım yoğunluğuna bağlı olarak değerlendirilmesi olarak nitelendirilen dönüşümlü mekânlar peyzaj mimarlığı alanında esnek bir rol üstlenerek alternatif çözümler sağlamaktadır. Bu çalışmada kentsel açık alanlarda dönüşümlü alanlar ile ilgili literatür taraması yapılarak toplum yaşamına yeni ortamlar sağlanması amaçlanarak dönüşümlü çevresel kullanımların desteklenmesini sağlanmıştır. Kentsel açık alanlara birden çok değer katmak, atıl ve kullanılmayan alanlarda insan-çevre ilişkisini geliştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dönüşümlü Mekân, Esnek Mekan, Kentsel Açık Alan, Çoklu Etkinlik Alanı.

Abstract

Cities are the most important physical structures framing people's lives. In recent years, cities have become more congested due to increasing population structure due to technological developments. In this way, they have started to be damaged by wear in time. Especially the urban open areas where people can spend their free time have become unable to breathe between the city's cramped and dense structure. For this reason, new planning approaches to alternative uses of people in cities are included. The design of urban open spaces for a single activity is not suitable for the user. Because there are many opportunities for ecological, economic, social, aesthetic and many other opportunities especially in the squares of the city people. At this point, the concept of space gained meaning and gained a new dimension in time for the demands and needs of the society. Alternating approaches, which are defined as the evaluation of urban open spaces depending on the intensity of use for the needs of society, provide alternative solutions by assuming a flexible role in the field of landscape architecture. In this study, it is aimed to provide new environments to the community life by making a literature review on the recycled areas in urban open areas and to support the use of alternate environmental uses. Adding multiple values to urban open spaces improves the human-environment relationship in idle and unused areas.

Keywords: Alternating Space, Flexible Space, Urban Open Space, Multiple Activity Area.

GİRİŞ

Kentler uygarlık tarihinden bu yana insanların kırlardan kentlere göç ettikleri uğrak noktaları olmuşlardır (Loures ve ark., 2007). Özellikle 1950-1980'li yıllarda ekonomik büyüme ve sanayileşme sonucu kent yakın çevresi genişlemeye başlamıştır. Kent planlamacıları ve tasarımcıları ise bu duruma çözüm önerileri getirmişlerdir. Kentsel dönüşüm, kentsel yenileme, iyileştirme, kent mekân koruması, çok fonksiyonel mekân kullanımı gibi kavramlar son yıllarda kent tasarımlarında yerini almaya başlamıştır (Ataöv ve Osmay, 2007). Oluşturulan bu yeni uygulamalar ve akımların amacı kentlerin sorunlu alanlarını yenilemek, kentlere yeni mekânlar kazandırmak, sadece mekânsal dönüşüm ve değişim değil aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel gelişime katkı sağlamaktır (Şişman ve Kibaroğlu, 2009). Kentsel yenileme (urban renewal) eski kenti yıkıp yenisini inşa etmek anlamına gelirken diğerleri var olan kent mekânlarını

* Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü (Corresponding Author).

** Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü.



kullanımlarını değiştirmek (Kronenburg, 2007) ya da farklı zamanlarda kullanım çeşitliliği yaratmak olarak tanımlanır. Bu değişim ve dönüşüm aslında uygarlık düzeyi ile ilgili insanların yaşam kalitelerini arttırarak sürdürülebilir mekânların ortaya konulması ile ilişkilidir (Polat ve Önder, 2012). Dönüşüm ise, kentsel bozulma sürecinden kaynaklanan yıpranmaya çözüm getirmek amacıyla yitirilen bir ekonomik etkinliğin yeniden geliştirilmesi ve canlandırılması ve toplumsal bütünleşmenin sağlanması için eylem olarak ifade edilmektedir (Robert, 2000; Thomas, 2003).

Kentsel açık alanlar kentlerdeki değişimin en belirgin örnekleridir. Kentler, insanların sürdürülebilir yaşam kalitesi çerçevesinde yaşadıkları çevreye bağlı olarak gelişip değişmektedir. Bu nedenle sürdürülebilir çevrede su, hava, toprak, iklim ve biyolojik çeşitlilik ne kadar önemli ise insanların içinde bulunduğu açık alan kullanım mekânları da o kadar önemlidir. Sürdürülebilir kentsel açık alanlar, ekosistem ve insanların ihtiyaçlarını karşılayarak günümüz koşullarına uyum sağlayan, bütünleyici, sürekli ve olumlu bir süreçtir (Çöteli, 2012). Kentsel açık alanlar kent içerisinde kentleşmenin hızlanması ile gelişmenin olumsuz etkilerinden kurtulmak, rahatlamak için korunmuş ve fırsatlar sunabilen alanlardır. Bu açıdan baktığımızda kentsel planlama ve tasarım, yaşam biçimlerini şekillendiren ve sorunların çözümünü sağlayan unsurlardandır. Dünyanın birçok farklı yerlerinde açık alan tasarım ve planlanması çok amaçlı olarak siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel amaçlar için farklı şekillerde uygulanmıştır (Gehl ve Gemzoe 2000; Naz ve Ashraf, 2008).

Kentleşmenin hızla arttığı günümüz açık yeşil alanlar, gittikçe azalmaya ve şehirden uzaklaşmaya başlamıştır. Bu nedenle kentlerdeki dar, sıkışık ve yoğun kullanıma sahip alanlar her dönem dönüşümlü olarak kullanılmalıdır. Kentsel açık alan planlaması yapılırken dönüşümlü (alternate) ya da çok kullanımlı (multi-purpose/multi-function/multi-use) olarak düşünülmelidir (Casetti, 1967). Aslında dönüşümlü açık alanlar, hem bireysel kullanımlar için uygunken hem farklı kullanıcı için de uygun olabilmektedir. Dönüşümlü alanlar kentleşmenin yoğun olduğu sıkışık mekânlarda ya da değerlendirilmesi gereken yerlerde uygulanabilir olmalıdır. Örneğin kamusal bir alanda gündüz kullanılan bir otopark alanının işgal sınırını azaltıp gece kullanımı için fonksiyon yüklenmesi ile etkin hale getirilen alanlar gibi. Bu şekildeki kullanımlar hem taşıma kapasitesini geçmez hem de kullanım çeşitliliği yaratır. Özellikle son yıllarda kentsel tasarımlarda mekan kavramı esnek, değişebilir-dönüştürülebilir, çevreyle uyumlu ve algılanabilir tasarımlar yapılmaktadır (Düzenli ve ark., 2018).

Bu çalışma özellikle son yıllarda sıkışık kentlerdeki mekân kullanımına alternatif yeni çözümlerin getirildiği planlama yaklaşımlarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu anlamda artan nüfusa bağlı olarak kalabalık kentleri daha planlı kullanmak, kentsel açık alanların çok yönlü fonksiyonlarını ortaya koymak ve önemli fonksiyonların yüklenmesini sağlamak amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada sorun olarak görülen kentsel açık alanlardaki atıl alanlar ve boşluklar değerlendirilmesi için dönüşümlü yaklaşımlar ile ele alınmıştır. Literatür taramalarından yararlanılarak sistematik bir bilgi akışı oluşturulmuştur. Dönüşümlü alan kavramı ve peyzaj mimarlığı kullanım ilişkisi ortaya konulmuştur. Son aşamada ise kentsel açık ve boş alanların dönüşümlü olmasının şehirler için çevresel çözümler oluşturabileceği tartışılmıştır.

1.Dönüşümlü Mekânlar

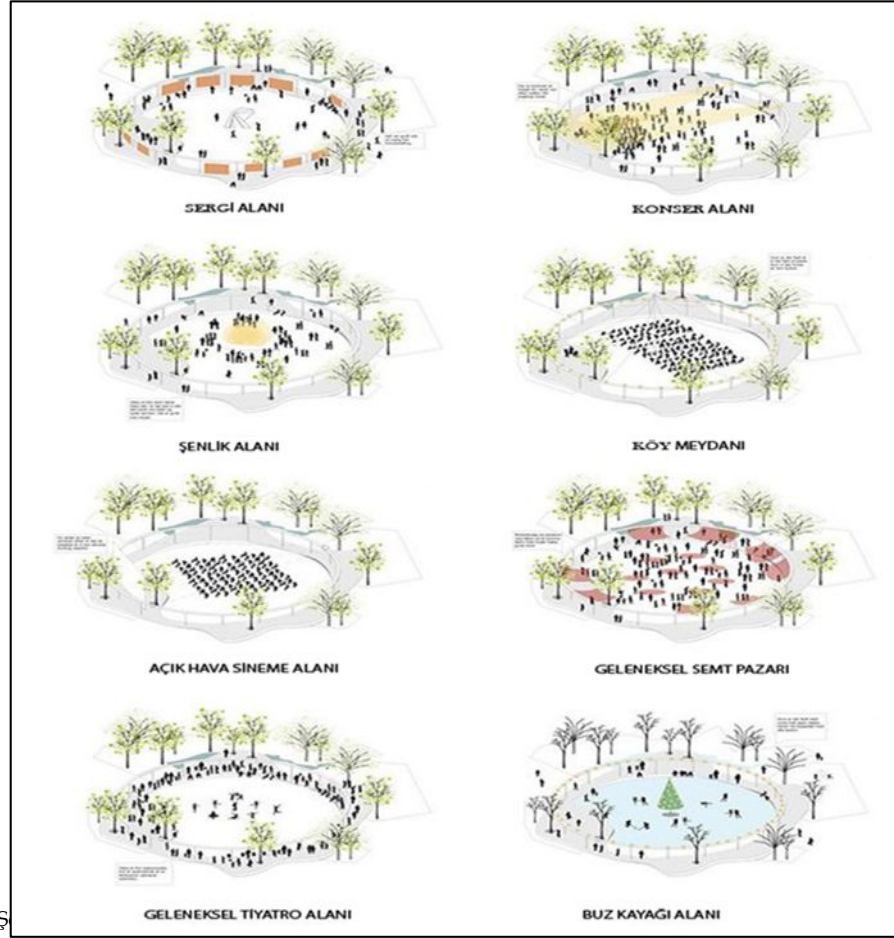
Mimaride esnekliğin amacı gerekli performans ve uygulama değişikliklerine saygı gösteren uyumlu boşluklar sağlamaktır. Mimaride fiziksel alanların varlığı kısıtlayıcı olabilir yalnız esnek değiştirilebilir bir şekilde tasarlanabilir. Çok amaçlı alanlar ise farklı yaklaşım ve gereksinimleri karşılama yeteneğine sahip mekânlar oluşturmaktır (Emamgholi, 2011). Peyzaj mimarlığında ise dönüşümlü alan, kullanım amacına ve uygulama tekniğine göre boşlukların değerlendirilmesi demektir. Yani aynı alan ya da bölgedeki farklı işlevleri anlatmaktadır. Peyzaj mimarlığında açık alanların varlığı esnek ve değiştirilebilirdir. Yani, bir alanın açık ve sadece yeşil alan değildir, gündüz ve gece çok çeşitli etkinlikler yapmasına izin verebilmektedir. Peyzaj mimarlığı uygulamalarında dönüşümlü alanlar esnek (flexible) olarak da nitelendirilmektedir. Bu alanlar kentsel tasarımda şekil ve çevre işlevlerinden değil kompleks bir sistemin birçok elemanı arasındaki ilişkiden üreyen sistematik bir yaklaşımdır (Schumacher, 2008). Bu şekilde oluşturulmuş tasarımlar esnek, parametrik tasarımlardır. Parametrik tasarımlar kentsel tasarımlarda modüller, kendini tekrar etmeyen, kompleks bir yaklaşım biçimidir. Peyzaj mimarlığında ise kentler bir bütün olarak tasarlanan birleştirici ve sayısal bir kurgu kabuğudur (Aslan, 2009). Tasarlanan mekânlarda yoğunluk, işlev, biçim, topografya gibi peyzaj mimarlığına ait özellikler parametrik olarak tanımlanabilmektedir (Steino, 2010).



Mekân aslında sadece yapılı çevrenin bulunduğu “yer” değildir. Aynı zamanda toplumsal etkinliklerin gerçekleştirildiği, insanlarla sosyal çevre arasında etkileşimin kurulduğu bir olgudur. Bu nedenle mekânlar zamana bağlı olarak insan ve toplum davranışları üzerinde önemli etkisi olan fiziksel ortamlardır (Özparlak ve Meşhur, 2012). Zamana göre değişim gösteren mekânlar, insan hareketlerine göre değişir ve mekânsal algının farklılaşmasını sağlar (Harvey, 1996). Yıllar içerisinde değişen mekânlar olabildiği gibi gece-gündüz, hafta sonu-hafta içi, yaz-kış arasında bile farklı kullanımlara sahip olabilir (Kökner, 2001). Çok amaçlı alan kullanımının arka planı bin yıldan daha uzun mimarinin erken kayıtlarında oluşmaya başlamıştır. Çünkü bir yerleşim yeri ya da özel bir alanın işlem görebilmesi için kullanılan konuların çoğu çeşitli uygulama ve amaçlar için kullanılma yeteneğine sahiptir (Emamgholi 2011). Yazın gündüz vaktinde sıcaktan kullanılmayan bir kent mekânı, akşamüstü serinlemek amaçlı kullanılabilir; yazın sosyalleşmek ve vakit geçirmek amacıyla kullanılırken aynı mekân kışın hiç kullanılmayabilir. Benzer şekilde sabah saatlerinde sakin olan bir mekân öğlen çocuklarıyla birlikte vakit geçiren ebeveynlerle dolu, öğle paydosunu değerlendirmek isteyen çalışan insanlarla, öğleden sonra küçük bir tören etkinliğine sahne olabilirken, akşam saatlerinde daha kalabalık sokak müzisyenlerini dinleyen insanlarla dolu olabilir. Bu şekilde kullanımlar bazen kent tasarımcıları tarafından oluşturulurken bazen de kullanıcının o anki algısına, kendi yaşantısına göre çok yönlü kullanımına göre değişir. Daha sonra belli günlerde semt pazarının kurulduğu, satış tezgâhlarının olduğu bir cadde haline gelebilir (Akaslan, 2006). Aslında kullanıcılar kendi mekânını kendi yaratır. Tasarımcılar ise sadece yön verir. Dönüşümlü mekânlar aktif ve pasif olarak çok çeşitli olabilir. Alanda insanlar fiziksel, ruhsal ve bedensel yemek yeme, oynama, çalışma, ekolojik, estetik, ekonomik, sosyal ve kültürel gibi ihtiyaçlarını karşılayabilirler. Buna bağlı olarak da her etkinliğin kendine özgü donatı elamanı olmalıdır.

1.1.Tasarımda Dönüşümlü Yaklaşımlar

Bazı alanlar yerin dönemi, konumu ve durumuna göre hem tek kullanımlık hem de çok kullanımlık boşluklar olabilir. Meydan, otopark, çim alanlar; birçok kullanım ve kullanıcı çeşidi için esnek bir şekilde tasarlanmalıdır. Örneğin güneşli ve sıcak günde bir çim alan üzerinde güneşlenme aktif kullanılırken pasif olduğu günlerde veya aylarda uçurtma etkinliği yapabilmektir. Şekil 1’de aynı mekânın farklı anlarda, mevsimlerde ve saatlerde farklı kullanımlarına ait görünüşleri verilmiştir. Kullanım zamanına göre bir meydan sergi alanı konser alanı, şenlik alanı, pazar yeri, açık hava sinema alanı gibi farklı etkinliklere sahne olabilmektedir.



Farklı zamanlarda farklı etkinliklerin yapılabildiği mekânsal planlamada aynı zamanda da birden fazla etkinlik aynı anda yapılabilmektedir. Birden fazla kullanım belirli bir mekânun içindeki farklı işlevleri birleştirmeye odaklanır. Alanın çoklu/dönüşümlü kullanımı objektif bir kavramdır. Şekil 2’de bir alanın aynı zamanda farklı kullanımları görülmektedir. Bir mekânda yemek yeme etkinliği yapılırken, oturma, güneşlenme, dinlenme, bisiklet park etme, uzanma, kitap okuma, sohbet etme gibi (De Wilde 2006).



Figure 2. Bir alanın birden farklı fonksiyonları: oturma, dinlenme, güneşlenme, sosyalleşme etkinlikleri (URL-1, URL-2)

1.2. Peyzaj mimarlığında dönüşümlü mekânlar

Peyzaj mimarlığı tasarımında açık alanlarda dönüşümlü yaklaşımları kent meydan-parkları, açık otopark alanları, çim alanlar (çatı bahçeleri), okul bahçeleri olarak sınıflandırabiliriz. Peyzaj mimarlığı açısından dünyada dönüşümlü kent meydanı kullanımının en önemli örneklerinden birisi Portland Pioneer Adliye Meydanıdır (Pioneer Courthouse Square). Portland Pioneer Adliye Meydanı halka açık toplanma ve buluşma yeri olarak gelişmiş, sivil toplum rolüne atıfla “Portland’ın oturma odası” olarak anılmaktadır. Yıl boyunca sivil ve kültürel etkinlik programları vardır. Yılda günlük kullanım çeşitliliği 9 milyon ziyaretçiyi çekmektedir. Bu meydan yönetilen kamusal alanların tasarımında uluslararası düzeyde tanınan başarı öyküsüdür (URL-3).



Figure 3. Pioneer: Hill Meydanı, Rotterdam, CR (URL-3)

Türkiye’de kent parkları ve meydanlarına toplumsal, sağlık ve ekonomik açısından birçok yararı olması nedeniyle ihtiyaç gittikçe artmaktadır. Ancak günümüzde kentsel açık alanlardan park ve meydanlar birçok yönden kullanım alanı olarak yeterli olamamaktadır (PPS, 2012). Dönüşümlü kent meydan ve parkları ise her kesimden, her yaştan ve gelir grubundan insanlar için uygun olacaktır. Ayrıca park ve meydanlar aktif pasif etkinliklerin dengesini sağlamalıdır (Şekil 4). Şekil 4’de lineer hatlarda çimlerle ve renkli taşlarla görsel etki sağlanırken, yaz aylarında su oyunları ile farklı etkinlik ortamı sağlanmış olmaktadır (Hill Meydanı, Netherland)



Şekil 4. Hill Meydanı, Netherland (URL-4).

Kentsel alanlardaki bir diğer açık alan kullanımı ise otoparklardır. Otopark alanları kent ve yakın çevresinde büyük alanlara yayılmış ve yoğun kullanım alanına sahiptirler. Ancak günümüzde kent planlamacıları ve tasarımcılar için kentsel alanların karakterini ve canlılığını artırmak amaçlı kullanılabilir. Bu amaçla açık alanlardaki otopark tasarlanırken planlamacılar düşük maliyette daha fazla araç depolamayı seçmekte iken; estetik, ekolojik, sosyal ve kültürel düşünceler arka planda kalmaktadır. Oysaki otopark alanları kamusal alanlar olmakla birlikte geniş ve işlevselliği fazla alanlardır. Kent ve çevresi içerisindeki sürdürülebilirliğin sağlanması için otopark alanları ekolojik, estetik, kültürel dengeyi bozmadan kullanışlı hale getirilmelidir. Araç yoğunluğuna bağlı olarak bazı zamanlarda trafiğe kapatılarak tören, şenlik ve gösteri alanı olarak kullanılabilir. Yoğunluğun azaldığı akşam vakitlerinde açık hava sinema izleme alanı, toplanma, sergi, oyun, spor alanı olarak her kesime ve yaşa hitap edilecek şekilde kullanılabilir. Benzer şekilde gerçekte otopark alanı olarak kullanılan Hedehusene, Høje-Taastrup Kommune dönüşümlü olarak aynı zamanda da park alanı olarak kullanılabilir (Şekil 5) (URL-6). Bu alanda kentsel yaşamın dışında var olan araçların otopark ihtiyacını karşılamak için bölmeler oluşturulmuştur.



Şekil 5. Kültür ve aktivite alanı, Høje-Taastrup Kommune (URL-6).

Dönüşümlü alan olarak kullanılabilir bir diğer mekân ise geniş çim yüzeylerdir. Geniş çim alanlar peyzaj alanlarında görsel etkinin yanı sıra yüksek enerjili grup oyunlarından olan hareketli ve keyifli aktiviteleri teşvik edici faaliyetleri desteklemektedir. Bu tarz alanlar önemli bitkisel öğeyi oluşturmakla birlikte, insana estetik kalite sunma ve insanın aktif dinlenme mekânları olma gibi üstün özelliklere sahip alanlardır (Mutlu ve Selim, 2017). Çim alanlar kullanıcı çeşitliliği ve kullanıcı etkinliği için önemli



dönüşümlü mekânlardır. Örneğin, bir çim alanı kışın belirli bir yaş grubu için görsel ve estetik etki sağlarken, çocuklar için ise kar sporları oynayabilecek bir alan oluşturabilir. Ayrıca evcil bir hayvan için de oyun alanı, gezinti dinlenme alanı olabilmektedir. Yazın ise her türlü etkinliğe fırsat sağlayabilecek mekânlardır. Aynı zamanda da yılın belli dönemlerinde golf, futbol, voleybol gibi sporları yapabileceği alanları sağlar.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kent, insan yaşamında hayatı düzenleyen ve çevreleyen en önemli fiziki yapıdır. Kentsel alanların çoklu ve dönüşümlü kullanımı; kırsal ve yeşil koridorların korunmasına katkı sağlarken aynı zamanda da kent içi alanlardaki kullanıcıya sosyal açıdan olanak sağlamaktadır. Son yıllarda plansız yapılaşma sonucunda toplumsal ve kültürel olarak kalitesizleşme yaşanmaktadır. Bu durum kent merkezlerinde kalitesiz ve kimliksiz mekanlar oluşmasına neden olmaktadır (Özden, 2008). Kentsel alanlarda insan ihtiyaç ve gereksinimlerini temel alan yaşamsal ortamı sürdürülebilir açıdan sağlanabilmesi için kentsel dönüşüm değişim projelerine ihtiyaç duyulmaktadır (Koçak, 2011). Ancak dönüşümlü mekan uygulaması bu duruma alternatif olarak getirilerek mekan biçimlenişi değişmeden farklı zamanlarda etkinlik çeşidi alternatif olabilir.

Kentlerde artan nüfus ile değişen yaşam kalitesi açık ve yeşil mekân ihtiyacı oluşturmaktadır. Geniş boşluklu alanların kent kullanıcısı için daha cazip hale getirilebilmesi için farklı etkinliklere olanak sağlayarak çoklu kullanımların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla kentsel açık alan kullanımlarından her zaman yoğun olarak aktif olarak kullanılmayan alanlara yeni fonksiyonlar yüklenmelidir. Örneğin; otopark alanları, okul bahçeleri, çim alanlar, kent- meydan parklarında yeni alternatif etkinlikler düzenlenerek dönüşüm esas alınmalıdır.

Özellikle gelecek yıllarda kentleşme ve nüfusun hızla artması ve kentsel dönüşüm ile kentler yenilenmekte ve işlev kazanmaktadır. Bu değişim ve gelişimin bir göstergesi olarak kentsel alanlarda atıl olarak kullanılmayan boşluklar oluşmaktadır. Boşluklu mekânları kentsel kullanım alanı olarak değerlendirmek günümüz çağında zorunluluk haline gelmiştir. Dönüşümlü mekan çözümleri gelecek yıllarda aktif kentlerde bir zorunluluk halini alacaktır. İnsanların yaşam kalitesi taleplerini karşılamak için akılcı ve pratik çözümlere ihtiyaç duyulacaktır. Çünkü çağımızı gerekliliği insanların kullanım alanları, kullanıcı profili (yaş, cinsiyet, engel durumu) ve kullanım zamanı değişiyor. Bu nedenle her kullanıcı ve her kullanım zamanı için ayrı mekanlar tasarlamak zor olacaktır.

Peyzaj mimarlığı alanında ise kentsel alanlarda oluşturulacak dönüşümlü çözümler ekonomik ve sosyal birçok olanak sağlayabilecektir. Kullanıcı farklılığına ve kullanım zamanına bağlı olarak oluşturulacak yeni tasarımlar çoklu seçenek sağlayan mekânları oluşturmaya yardımcı olur. Sonuç olarak kentsel alanlarda kullanım şekline bağlı olarak oluşan boşlukları canlı ve dinamik tutmak için; “dönüşümlü etkinlik alanı” fikri bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu fikri aynı zamanda farklı etkinlik alanlarına sağlanan maaliyeti de düşürecektir.

KAYNAKÇA

- Akaslan, P. (2006). *Etkinliğini Yitirmiş Kentsel Mekânların Kent Yaşamına Katılması*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, D. (2009). Peyzaj Kavramı ve Bitkilendirilmiş Teraslar. *Natura*, Temmuz-Ağustos 2009, pp.74-79.
- Ataöv, A., Osmay, S. (2007). Türkiye’de kentsel dönüşüm yöntemsel bir yaklaşım. *METU JFA*, 2, 57.
- Casetti, E. (1967). Urban population density patterns: an alternate explanation. *Canadian Geographer/Le Géographe canadien*, 11(2), 96-100.
- Çötel, M. G. (2012). Kültürel peyzajın korunması ve sürdürülebilir kentsel gelişiminin yaratılması yönünde bir politika önerisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 35-74.
- De Wilde, S. (2006). Rail Estate: Multiple Use of Space and Railway Infrastructure. *Movares*, Utrecht, 276 p
- Düzenli, T., Yılmaz, S., Alpak, E. M. (2018). *Peyzaj Mimarlığı Eğitiminde Bir Tasarım Yaklaşımı: Doğal Örüntülerden Esinlenme*. 6(1):21-35.
- Emamgholi, A. (2011). Flexible spaces in architecture. In: *Civil Engineering & Geoinformation Technology. 5th Symposium on Advances in Science Technology*, Khavaran Higher-education Institute, Mashhad, Iran.
- Gehl, J., Gemzoe, L. (2000) *The city spaces*. Copenhagen: The Danish Architectural Press.
- Harvey, D. (1996). *Postmodernliğin Durumu*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Koçak, H. (2011). *Kent-Kültür İlişkisi Bağlamında Türkiye’de Değişen ve Dönüşen Kentler*.
- Kökner, B. (2001). *Mekânsal Arayüzlerin Kente ve Yaşama Katımları Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kronenburg, R. (2007). *Flexible Architecture That Responds To Change*. Londra: Laurence King Publishing.
- Loures, L., Santos, R., Panagopoulos, T. (2007). Urban Parks and Sustainable City Planning - The Case of Portimão. *Portugal, Wseas Transactions On Environment And Development*, 10(3) pp. 171-180.



- Mutlu, S., Selim, C. (2017). Sustainable Landscaping with Turfgrasses. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi*, 38(2):188-190
- Naz, N., Ashraf, Z. (2008). *Transformation of urban open spaces of Lahore: From charing cross to Faisal Square*. Lahore: Pak.j.Engg.& Appl. Sci. 2: 65-78
- Özden, P, P. (2008), *Kentsel Yenileme*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Özparlak, F., Meşhur, M. Ç. (2012). *Sokaktan siteme dönüşen yarı kamusal mekânlar: Komşuluk ilişkileri üzerine*. *Mimarlık Dergisi*, 36(5), 1-5.
- Polat, A. T., Önder, S. (2012). *Kentsel Peyzaj: Tasarım Ve Uygulamaya Yönelik Bazı Öneriler*. *Kentsel Peyzaj Alanlarının Oluşumu ve Bakım Esasları Semineri*, Konya.
- PPS (Project for Public Spaces) (2012). *Placemaking and the Future of Cities*. Project for Public Spaces, Inc.
- Roberts, P. (2000). *The evolution, definition and purpose of urban regeneration*. P. Roberts ve H. Sykes, (Ed.), *Urban regeneration a handbook*. London: SAGE Publications.
- Schumacher, P. (2008). *Parametricism as Style-Parametricist Manifesto*. [interaktyvus].
- Steino, N. (2010). *Parametric Thinking in Urban Design: A Geometric Approach*. *ASCAAD Konferansı Makalesi*, Ekim, Fas.
- Şisman, A., Kibaroglu, D. (2009). *Dünyada ve Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Uygulamaları*. *TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı 11-15 Mayıs 2009*, Ankara.
- Thomas, S. (2003). *A Glossary of Regeneration and Local Economic Development*, Manchester: Local Economic Strategy Center.
- URL-1, <https://tr.pinterest.com/pin/411868328395884088/> Spark Design Awards.
- URL-2, <https://tr.pinterest.com/pin/324259241899079042/>
- URL-3, <http://www.walkermacy.com/projects/pioneer-courthouse-square/> Walker Macy:Pioneer Courthouse Square, Portland, Or.
- URL-4, <http://landarchs.com/hill-squares-gets-much-need-makeover-spinning-it-in-to-the-21st-century/> Landscape Architect Networks.
- URL-5, http://depts.washington.edu/open2100/pdf/2_OpenSpaceTypes/Open_Space_Types
- URL-6, <http://worldlandscapearchitect.com/culture-and-activity-space-hedehusene-denmark-liw-planning/#.V2ErTbuLSUk> World Landscape Architect.
- URL-7, https://naturalearning.org/sites/default/files/Top%20Ten%20Activity%20Settings_InfoSheet.pdf Adding Value to Early Childhood Outdoor Play and Learning Environments: The Top Ten Activity Settings. The Natural Learning Initiative, Nc State University College Of Design.
- URL-8, <https://tr.pinterest.com/pin/358247345344439094/>
- URL-9, <http://imgur.com/gallery/FUvBYnf> Imgur.
- URL-10, <https://www.flickr.com/photos/bradkelly/18280559592> Flickr.
- URL-11, <http://www.meb.gov.tr/haberler/2012/okullarhayatolsun/protokolEki.pdf>
- URL-12, <http://www.ankara.bel.tr/haberler/sek-sek-mendil-kapmaca-okul-bahcelerinde/#>.
- URL-13, <http://www.learninglandscapesdesign.com/category/safety/> Learning Landscapes.